

Kunnskapsdepartementet

Referanse

2024/13401-HELHØ

Dato

16.12.2024

Hørings svar - endringer i universitets- og høyskoleloven og universitets- og høyskoleforskriften

UiB viser til høring fra Kunnskapsdepartementet (KD) i forbindelse med foreslåtte endringer i universitets- og høyskoleloven, herunder uh-forskriften. Universitetet i Bergen (UiB) ønsker å uttrykke støtte til de fleste av forslagene til endringer i universitets- og høyskoleloven. Samtidig ønsker vi å fremheve noen spesifikke kommentarer og bekymringer ved enkelte av forslagene.

1. Utlysning av ekstraervert

UiB støtter forslaget om å gi institusjonene mulighet til å ansette i ekstraervert uten utlysning når særlige grunner foreligger, og at denne avgjørelsen kan delegeres fra styret til ansettelsesorganene. Dette vil være tidsbesparende og bidra til effektiv ressursbruk.

Vi deler departementet oppfatning om at styrebehandling av slike saker kan stå i motsetning til styrets overordnede ansvar og at det er nødvendig å legge til rette for en forenklet prosess der «institusjonen», og ikke «styret selv», kan beslutte å unnlate utlysning der «særlige grunner» tilsier det. UiB er innforstått med at det er styrets ansvar å sørge for at det ikke foretas ansettelser uten utlysninger utover det loven åpner for. Vi støtter derfor at institusjonene fortsatt må kunne dokumentere tydelige vurderinger av at det foreligger særlig grunner dersom ansettelse skal skje uten utlysning.

2. Fjerning av krav om innstillingsutvalg

Departementet foreslår å oppheve § 7-4 andre ledd og dermed ikke lenger stille krav om at det skal være innstillingsutvalg ved ansettelser av prorektor, leder for avdeling og grunnenhet og administrerende direktør. De foreslår også å oppheve § 7-4 tredje og fjerde ledd og viser til at disse bestemmelsene er dobbeltreguleringer.

UiB er enige i at § 7-4 tredje og fjerde ledd kan tas bort siden dette allerede er regulert i statsansatteloven. Vi er imidlertid ikke enig i å oppheve § 7-4 andre ledd. Stillingene som omfattes av andre ledd er de øverste lederstillingene i virksomheten, foruten rektorstillingen. UiB mener det derfor er viktig at det fortsatt skal være et innstillingsutvalg for disse stillingskategoriene. Et innstillingsutvalg sammensettes etter nærmere regler gitt av styret, og sikrer at innstillingen ikke overlates til én person. Dette gir også legitimitet ved vurdering av de best kvalifiserte kandidatene. Autonomi og faglig legitimitet gjør at dette spørsmålet har en helt annen betydning i academia enn i den øvrige statsforvaltningen, og dette reflekteres

Dette er et UiB-internt notat som godkjennes elektronisk i ephorte

også ved at disse fullmaktene er regulert i UH- loven. Vi mener det ikke er tilstrekkelig at ansattrepresentanter bare bistår innstillende myndighet ved intervju og referanseinnhenting for disse stillingene. UiB er innforstått med at institusjonene fortsatt kan velge å ha innstillingsutvalg for disse stillingstypene, ref. uhl. § 4-1. UiB mener at regelen om innstillingsutvalg bør opprettholdes i loven og at det er felles for hele universitet- og høyskolesektoren.

Legitimitet i ansettelsesprosesser er avgjørende i og for academia, der krav til faglig forankring strekker seg utover det som gjelder i den øvrige statsforvaltningen. Ved å sikre at innstillingsutvalg forblir en lovfestet ordning, unngår man situasjoner hvor institusjonenes autonome beslutninger kan undergrave tilliten til ansettelsesprosessene. Usikkerheten rundt statsansatteloven som rettslig grunnlag for innstillingsutvalg i UH-sektoren understreker behovet for å opprettholde klare og spesifikke bestemmelser i UH-loven.

Dersom ordningen med innstillingsutvalg blir opphevet, vil det være rektor som nærmeste overordnede som formelt skal innstille og styret som skal ansette i slike stillinger. For institusjoner med valgt rektor hvor rektor er styreleder, mener departementet at det er administrerende direktør som må innstille. UiB mener at administrerende direktør ikke kan være innstillende myndighet for faglige lederstillinger der det er høye krav, ikke bare til ledelse, men også til fagkompetanse på professor - eller førsteamanuensis nivå, siden administrerende direktør ikke er en faglig lederstilling.

3. Egenbetaling for gjentak av beståtte eksamener

Universitetet i Bergen mener at egenbetaling vil utgjøre et problem for studenter med økonomiske vanskeligheter som ønsker å forbedre sine karakterer. Dette tiltaket kan dermed skape sosiale ulikheter blant studentene og vil uansett undergrave gratisprinsippet i høyere utdanning. Egenbetaling for gjentak av beståtte eksamener kan hindre studenter med begrensede økonomiske ressurser fra å forbedre sine akademiske prestasjoner.

UiB er bekymret for at dette kan føre til en todeling av studentmassen, hvor kun de med økonomisk kapasitet har mulighet til å oppnå de beste resultatene. Videre vil innføringen av en slik avgift pålegge institusjonene betydelige administrative kostnader knyttet til innkreving og håndtering av betalinger. Dette kan redusere eller eliminere de økonomiske innsparingene som tiltaket er ment å oppnå. Det kan også føre til økt byråkrati og ressursbruk som kunne vært bedre anvendt til å støtte studentenes læring og faglige utvikling.

På bakgrunn av dette har UiB besluttet at vi *ikke* vil innføre egenbetaling for gjentak av beståtte eksamener. Vi vil heller absorbere det foreslåtte kuttet i bevilgningene ved å omfordele ressurser internt. Vårt hovedfokus er å legge til rette for studentenes læring og progresjon uten å innføre økonomiske barrierer som kan hindre deres akademiske og personlige utvikling. Vi oppfordrer derfor Kunnskapsdepartementet til å revurdere forslaget om egenbetaling for gjentak av beståtte eksamener og opprettholde gratisprinsippet i norsk høyere utdanning. Det er av stor betydning å støtte studentenes faglige ambisjoner og sikre like muligheter for alle, uavhengig av økonomisk bakgrunn. Dette vil ikke bare gagne den enkelte student, men også samfunnet som helhet ved å fremme høyest mulig kompetanse og inkludering.

UiB vil ellers understreke at forslaget er utilstrekkelig utredet. Økonomiske virkemidler er bare ett av flere mulige forslag. UiB vil løfte frem som alternativer at siste karakter ved

gjentak av bestått karakter skal fremgå av vitnemålet (i dag fremgår den beste), eventuelt at det skal fremgå av vitnemål at karakteren er oppnådd ved gjentak. Begge deler er alternativer til regjeringens forslag og som illustrerer begrensningene ved å koble lovforslag til budsjettbehandlingen.

4. Bruk av studentarbeider til plagiattkontroll

Det er behov for nasjonale rettskilder som sikrer ensartede standarder for vern av åndsverk og likebehandling på tvers av alle institusjoner. Å overlate ansvaret til hver enkelt institusjon vil resultere i manglende samordning og økt risiko for feil. Vi er også av den oppfatning at dette er en avklaring som det er tvilsomt om institusjonene har myndighet til å gjøre. Åndsverket til tidligere studenter er deres eiendom, og en praksis som baserer bruk av andres intellektuelle eiendom på noe anstrengte tolkninger kan bli negative for UiB og andre institusjoner i sektoren. UiB har i tilgrensende problemstillinger tatt til orde for [tydeligere nasjonal regulering](#) av problematikken rundt bruk av studenters åndsverk til plagiattkontroll. Vi har ikke endret vår oppfatning siden dette.

UiB benytter i dag plagiattkontrollverktøyet *Ourginal*, som gir mulighet for tverrinstitusjonell kontroll når institusjonene har åpnet for deling. Selv om dette systemet sammenligner besvarelser mot andre institusjoner som har valgt å delta, er det ikke alle institusjoner som deltar, og treff krever manuell oppfølging. Når UiB mottar treff på en annen institusjon, må vi kontakte vedkommende institusjon direkte for videre undersøkelse. Denne praksisen illustrerer at plagiattkontroll på tvers av institusjoner allerede finner sted, men uten et ensartet og regulert system som sikrer felles prosedyrer. Selv om Sikt vurderer § 11-6 (1) som en tilstrekkelig hjemmel for bruk av studentarbeider til plagiattkontroll innad ved én institusjon, ser vi behovet for ytterligere klargjøring når det gjelder tverrinstitusjonell bruk. UiB ser derfor behovet for at Kunnskapsdepartementet vurderer en annen form for rettslig regulering som tydeliggjør lovligheten av denne praksisen. Dette vil etablere et nasjonalt juridisk grunnlag og sikre en enhetlig vurderingspraksis for plagiattkontroll i hele sektoren.

For øvrig vil et nasjonalt samarbeid på plagiattkontroll være økonomisk formålstjenlig, ved å gi et bedre forhandlingsrom for rammeavtaler på gode tekstgjenkjenningsprogramvare som f.eks. dekker et bredere bruksområde enn i dag. Eksempler på dette kan være som sjekk mot ph.d.-avhandlinger, flere publiserte forskningsartikler, og AI-generert tekst. I trangere økonomiske tider er det en risiko at individuelle institusjoner velger billigere løsninger eller programvare som ikke dekker det reelle behovet hos institusjonene. Videre vil det være heldig å se denne endringen i sammenheng med forslaget om å levere på norsk og samisk. Spesielt for masteroppgaver, der deler av arbeidet kan gjenbrukes i doktoravhandlinger, er det viktig at det er mulig å kjøre plagiattkontroll mot ph.d.-avhandlinger. Det er nødvendig at tekstgjenkjenningsprogramvaren kan foreta kontroll på tvers av språk - altså norsk eller samisk tekst mot engelsk tekst.

5. Retten til å levere oppgaver på norsk og samisk

UiB støtter forslaget om å lovfeste studentenes rett til å levere bachelor- og masteroppgaver på norsk eller samisk. Dette er i tråd med vårt ansvar for å bevare og utvikle norsk fagspråk, og vil være et viktig tiltak for å motvirke tap til engelsk i akademiske sammenhenger.

UiB forutsetter at forslaget om å lovfeste rett til å levere bachelor- og masteroppgaver på samisk begrenser seg til institusjonene som har et særlig lovpålagt ansvar for samisk forskning og høyere utdanning (for 2023 var dette Samisk høgskole, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet og Nord universitet).

6. Oppnevning og valg av institusjonenes styrer

Forslaget om å ta inn i loven at oppnevningstiden for institusjonenes styrer gjelder per rolle og innenfor samme valgkrets, samt at det kan gjøres unntak for kortere perioder, er etter vårt syn et hensiktsmessig tiltak for å sikre kontinuitet i styrearbeidet.

Vennlig hilsen

Margareth Hagen
rektor

Tore Tungodden
universitetsdirektør